

Projectplan Aardgasvrij Eiland | Fase 1

Update maart 2025

Aardgasvrij Eiland
Natuurlijk warm

gemeente
SCHIERMONNIKOOG

Projectpartners:

Opdrachtgever	: Gemeente Schiermonnikoog
Portefeuillehouder	: Ilja Zonneveld
Projectleider	: Johan Duut
Auteurs	: Johan Duut en Jorik Strockmeijer
Datum	: 14-3-2023
Gewijzigd	: 19-3-2025
Versie	: 2.2
Status	: ter besluitvorming

Reisverslag

In de raadsvergadering van 23 mei 2023 vergeleek ik onze energietransitie met een lange reis. We maakten de eerste reisplannen in 2021 toen we ons aanmeldde voor het Programma Aardgasvrije Wijken.

Inmiddels zijn onze wandelschoenen ingelopen en is de rugzak niet meer schoon, maar wel comfortabel. Uit de waterfles met subsidies wordt gedronken en de broodtrommel met kennis wordt onderweg voortdurend aangevuld.

Er wordt met elke stap minder aardgas gebruikt.

We leren door vallen en opstaan belangrijke lessen en blijven onze handen uitsteken naar onze reisgenoten.

De wereld ziet er sinds het begin van onze reis een stuk grimmiger uit. We zijn blij dat de gaswinning in het Groningerveld is gestopt, maar we zien ook het verdriet van de inwoners van Warffum, omdat de gaswinning daar is verlengd. Ondertussen wordt onze mooie Waddenzee nog steeds bedreigd door toekomstige boringen bij Ternaard.

Tegelijkertijd zorgen geopolitieke spanningen voor grote onzekerheden, zeker als het gaat om de leveringszekerheid en betaalbaarheid van gas uit het buitenland.

Waar we deze reis begonnen met grote, mooie idealen om broeikasgassen te reduceren, is het inmiddels voor iedereen noodzakelijk om te verduurzamen. Zo kunnen we energie en warmte voor iedereen betaalbaar houden.

Dit gewijzigde projectplan beschrijft hoe we onze aardgasvrije reis vervolgen. We hebben, dankzij de input van onze inwoners, uitgestippeld welke weg we precies gaan volgen. Hierbij laten we de optie voor het collectieve warmtenet los en zetten we in op een meer individuele route, zodat iedere inwoner zijn/haar eigen tempo kan bepalen. Natuurlijk zullen we hierbij persoonlijk helpen. Samen met de bruggenbouwers van de Sintrale, WoonFriesland, netbeheerder Liander en de Friese Milieu Federatie helpen we onze inwoners om twee reisdoelen te halen: halverwege 2027 wordt de buurt Nieuw Dokkum aardgasvrij-klaar en in 2030 geheel aardgasvrij.

En ondertussen werken we door om ook de rest van ons mooie eiland aardgasvrij te maken.

Ilja Zonneveld
Wethouder Schiermonnikoog (Duurzaamheid)

Inhoud

1. Projectopdracht

P. 5

1. Inleiding
2. Ambitie en doelen
3. Fasering
4. Uitgangsdokumentatie
5. Projectonderdelen
6. Projectinzet per stap
7. Koppelkansen

2. Projectorganisatie

P. 14

1. Structuur en organogram
2. Rollen en taken
3. Uitgangspunten en randvoorwaarden

3. Projectinrichting

P. 18

1. Mijlpalen en KPI's
2. Stakeholders
3. Communicatie & Participatie
4. Projectbegroting
5. Risicoanalyse

Bijlagen

1. Aangepaste projectbegroting
2. Subsidieregeling Aardgasvrij Eiland 2025-2028
3. Update communicatie- en participatieplan
4. Adviesrapport techniekeuze Nieuw-Dokkum
5. Bewonersonderzoek Nieuw-Dokkum, Schiermonnikoog (Hanze)
6. Voortgangsrapportage Aardgasvrij Eiland maart 2024

1. Projectopdracht

1.1 Inleiding

De gemeente Schiermonnikoog heeft in 2021 een succesvolle subsidieaanvraag gedaan voor de wijk Nieuw Dokkum als proeftuin binnen het *Programma Aardgasvrije Wijken* (PAW). Daarnaast stelt het Rijk diverse extra middelen beschikbaar in het kader van het *beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving*. Dit geeft de kans om direct breder naar de verduurzamingsopgave te kijken dan alleen de wijk Nieuw Dokkum.

In fase 1 is dit project daarom met een brede inductie- en isolatie-aanpak voor 489 gebouwen met een **woonfunctie** op het hele eiland gestart. In dit projectplan noemen we deze gebouwen 'woningen'. Daarnaast is in fase 1 de ontwikkeling en realisatie van een alternatief warmtesysteem voor Nieuw Dokkum opgepakt. In Nieuw Dokkum draait de aanpak daarom om gebouwen met **alle functies**.

In volgende fasen worden alternatieve warmtesystemen voor andere delen van het eiland opgepakt via het op te leveren 'warmteprogramma'. Vanuit fase 1 zien we hiervoor al opschalingskansen. Ook gebouwen met een **logiesfunctie**, waar er door toerisme 777 van zijn (Bron: BAG, januari 2023), vragen om een aparte aanpak in een volgende fase.

1.2 Ambitie en doelen

Schiermonnikoog heeft de ambitie om het eerste aardgasvrije eiland en de eerste aardgasvrije gemeente van Nederland te worden. In dit kader is besloten om een aardgasvrije proeftuin te starten. Deze is door het Rijk toegekend aan de jaren 70-buurt Nieuw-Dokkum.

Deze buurt bestaat uit 87 huur- en 88 koopwoningen, een basis- en middelbare school, een gymzaal, een gezondheidscentrum en een busremise. De twee scholen worden op dit moment vervangen door een aardgasvrij Leer- en Ontwikkelcentrum (LOC) waarin ook de bestaande gymzaal onderdeel van is. Ook de busremise wordt vervangen. Enkele koopwoningen worden particulier verhuurd. Ook hebben 25 eigenaren 'recreatief medegebruik' in hun woning. Dit betekent dat er in vakantieperiodes meer pieken in de energievraag zijn.

De naam zegt het al: het project Aardgasvrij Eiland heeft als doel om het gehele eiland aardgasvrij te maken. Subdoelen voor 2027 zijn in 2023 als volgt vastgesteld:

1. 330 woningen stappen over op koken op inductie
2. 55% besparing van aardgas in woningen op het hele eiland t.o.v. peiljaar 2021
3. Nieuw Dokkum in 2027 helemaal aardgasvrij

Op basis van de actuele stand van zaken, tussenevaluatie en onderzoeken naar de techniekeuze voor Nieuw-Dokkum wordt subdoel 1 bijgesteld naar **250 woningen**, om de subsidie per woningen te verhogen en daarmee de overstap meer te stimuleren. Daarnaast wordt subdoel 3 vanwege de techniek-voorkeur gewijzigd naar 2030, waarbij we streven naar een buurt die in 2028 **aardgasvrij-gereed** is.

1.3 Fasering

Het doel om Schiermonnikoog helemaal aardgasvrij te maken wordt in fasen uitgevoerd. Dit projectplan is het spoorboekje van fase 1. Op basis van de doelen bestaat Fase 1 uit drie projectonderdelen:

- a) **Elektrisch koken.** Eilanders stappen over op elektrisch koken.
- b) **Natuurvriendelijk isoleren.** Eilanders gebruiken minder, of liever geen gas, voor de verwarming van woningen.
- c) **Duurzaam verwarmen.** Eilanders in Nieuw-Dokkum worden helemaal aardgasvrij (aardgasvrije proeftuin).

Per onderdeel gaan we uit van een aantal deelfasen. De deelfasen 'initiatief', 'kwartiermaken' en 'voorbereiding' zijn voor alle onderdelen afgerond. We werken nu aan de uitvoering, waarvan de planning per onderdeel kan verschillen.

- **Initiatiefase** > opstellen, aanvragen en verkrijgen rijksbijdrage PAW;
- **Kwartiermakersfase** > uitgangspunten verder uitwerken en vertalen naar een projectmatige aanpak;
- **Voorbereidingsfase** > uitwerken projectonderdelen, vaststellen projectplan, starten aanpak en uitwerken techniekeuze;
- **Realisatiefase** > uitvoeren aanpak en (sub)doelen realiseren;
- **Opleveringsfase** > oplevering, nazorg, einde projectonderdeel en (waarvoor nodig) overdracht naar beheer;
- **Beheerfase** > doel voor onderdeel gehaald. Exploitatie en beheer buiten het project.

Aardgasvrij Eiland | Deelfasen projectonderdelen

1.4 Uitgangsdokumentatie

Onderstaande documenten zijn bepalend voor de totstandkoming en uitwerking van dit projectplan.

Titel	Auteur
Klimaatakkoord, 28 juni 2019	Kabinet Rutte III
Aanvraag PAW Schiermonnikoog inclusief bijlagen, 28 oktober 2021	Gemeente Schiermonnikoog, Ekwadraat
Beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving, 1 juni 2022	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)
Nationale Prestatieafspraken volkshuisvesting, 30 juni 2022	Aedes, Rijk, VNG en Woonbond
Aanvraag Regio Deal Programma Waddeneilanden, november 2022	Samenwerkingsverband De Waddeneilanden
Prestatieafspraken 2023, 2024 en 2025	Gemeente Schiermonnikoog, WoonFriesland en De Bewonersraad
Bewonersonderzoek Nieuw-Dokkum, Schiermonnikoog: social fingerprints en geïnformeerde voorkeuren voor techniekeuze, 22 oktober 2024 (bijlage)	Hanze
Adviesrapport techniekeuze Nieuw-Dokkum, 30 oktober 2024 (bijlage)	Werkgroep Warmte & Techniek, Aardgasvrij Eiland

1.5 Projectonderdelen

A) Elektrisch koken: kooktoestellen vervangen

Om helemaal aardgasvrij te worden moet ook het gaskooktoestel worden vervangen. Inmiddels is hier een prima alternatief voor. Elektrisch koken op inductie is een goede en bewezen techniek wordt de nieuwe standaard in Nederland. Het is ook een mooie en overzichtelijke stap om te beginnen. Ondanks dat gebruikers meestal enthousiast zijn, is de overstap toch een drempel door de kosten en labels over het gebruik. Zo zouden bestaande pannen van bewoners niet geschikt zijn, terwijl dat vaak wel zo is. En koken op inductie is niet langzaam, zoals bij 'gewoon' elektrisch koken, maar juist snel. Met dit onderdeel helpen we deze bezwaren weg te nemen via een inductieregeling met informatie, keuzehulp en projectsubsidie

Door de subsidie te verhogen naar 500 euro voor huurwoningen en 1.000 euro voor koopwoningen kunnen bewoners meestal gratis overstappen. Dit projectonderdeel is in feite een cadeau en daarmee een eerste positieve ervaring met aardgasvrij wonen voor veel eilanders. Vanuit andere projecten in het land is de ervaring dat dit ook positief bijdraagt aan het nemen van volgende stappen.

B) Natuurvriendelijk isoleren: samen met de natuur

Voor een aardgasvrij eiland is het reduceren van gasgebruik voor verwarming van gebouwen een belangrijke voorwaarde. Isoleren is daarom altijd een goed idee, dus willen we alle eilanders helpen die hun woning willen aanpakken. In de beleving van veel woningeigenaren is dit wel veel 'gedoe' en duur. Door de woningen te verbeteren verbruiken de eilanders niet alleen minder gas, maar verbetert ook het wooncomfort. Voor het isoleren ligt de focus op de zogenoemde 'Standaard voor Woningisolatie', waarmee de woningen klaar zijn voor elke vorm van alternatieve en duurzame verwarming.

Woningeigenaren worden vanuit het project geholpen met een gratis 'wat-is-wijs-advies', hulp en extra subsidie. Dit advies is een praktisch energieadvies, waarin rekening wordt gehouden met de wensen van de betreffende bewoner(s), de kosten en de mogelijkheden vanuit eigen budget versus subsidies en financiering. Voor het verzorgen van deze adviezen zijn eigen energieadviseurs opgeleid. Er is hulp om 'gedoe' te verminderen, bijvoorbeeld bij het aanvragen van subsidies of offertes voor werkzaamheden.

Aardgasvrij Eiland helpt ook bij het gebruiken van natuurvriendelijke isolatiematerialen en het beschermen van diersoorten tijdens de werkzaamheden. Projectsubsidie bovenop ISDE-subsidie helpt de extra kosten voor natuurvriendelijk isoleren op het eiland te drukken.

WoonFriesland heeft de huurwoningen voor een groot deel aangepakt. Er zijn afspraken gemaakt om aanvullende maatregelen te nemen om ook de huurwoningen op het gewenste isolatieniveau te brengen.

C) Duurzaam verwarmen: stille warmtepomp als alternatief voor de gasgestookte cv-ketel

Bij de PAW-aanvraag in 2021 is voor een alternatieve warmtevoorziening ingezet op een lage temperatuur (LT) warmtenet voor het gebied Nieuw-Dokkum. Dit is de eerste wijk op Schiermonnikoog die geheel aardgasvrij moet worden.

De gemeenteraad heeft in mei 2023 gevraagd om de meest gangbare individuele optie, een lucht-water warmtepomp, qua haalbaarheid en betaalbaarheid nog eens te vergelijken met een warmtenet. Daarnaast hebben energiecoöperatie De Sintrale en WoonFriesland twee alternatieven ingebracht: de PVT-warmtepomp en de ventilatiewarmtepomp.

Uit een uitgebreid onderzoek door Hanze (bijlage onderzoeksrapport) onder bewoners en een technische analyse door de werkgroep Warmte & Techniek (bijlage adviesrapport), blijkt het PVT-systeem het beste en meest gewenste alternatief. Zeker als we het grootste nadeel - de aanschafkosten - voor die techniek weten te verlagen. De belangrijkste voordelen zijn:

- PVT verlaagd de energielasten gemiddeld van ruim 200 euro naar ongeveer 80 euro per maand.
- Het piekvermogen van PVT-warmtepompen is lager, waardoor het effect op het elektriciteitsnetwerk kleiner is.
- Het is een stille warmtepomp zonder brongeluid.
- De organisatie is eenvoudiger dan het realiseren van een warmtenet; we kunnen direct beginnen met de uitvoering.

Door de aanwezigheid van zonnepanelen op de daken van huurwoningen, geeft WoonFriesland op basis van intern onderzoek de voorkeur aan het alternatief van een ventilatie-warmtepomp en bij enkele woningen het alternatief van een lucht-waterwarmtepomp.

Uit de conclusies van het Hanze-onderzoek

Het is zaak om ervoor te zorgen dat iedereen voldoende aansluiting krijgt en houdt. Tot nu toe is de mate waarin bewoners zich betrokken voelen overschat. Aanvullende of andere acties zijn noodzakelijk om tot een toename in de participatie te komen. Kosten en geluidsoverlast zijn voor bewoners de meest belangrijke factoren voor de techniekkeuze. Alles bij elkaar genomen laat zien dat het bewoners om **betalbaarheid, regie en onafhankelijkheid** gaat. Hierin zijn geen grote verschillen tussen huurders, eigenaar-bewoners of andere groepen geconstateerd.

In bovenstaand figuur is de grens van het projectgebied voor het warmtenet met de groene lijn aangegeven. De rode lijn is de oude grens ten tijde van de PAW-aanvraag.

Mede op verzoek van een aantal bewoners aan de westkant buiten het oorspronkelijke projectgebied, is de gemeenteraad in mei 2023 akkoord gegaan om het gebied aan die kant uit te breiden met 22 adressen. Hierdoor is een meer logische begrenzing van de buurt (technisch en geografisch) ontstaan.

Aardgasvrij met de gasbespaarschijf van vijf

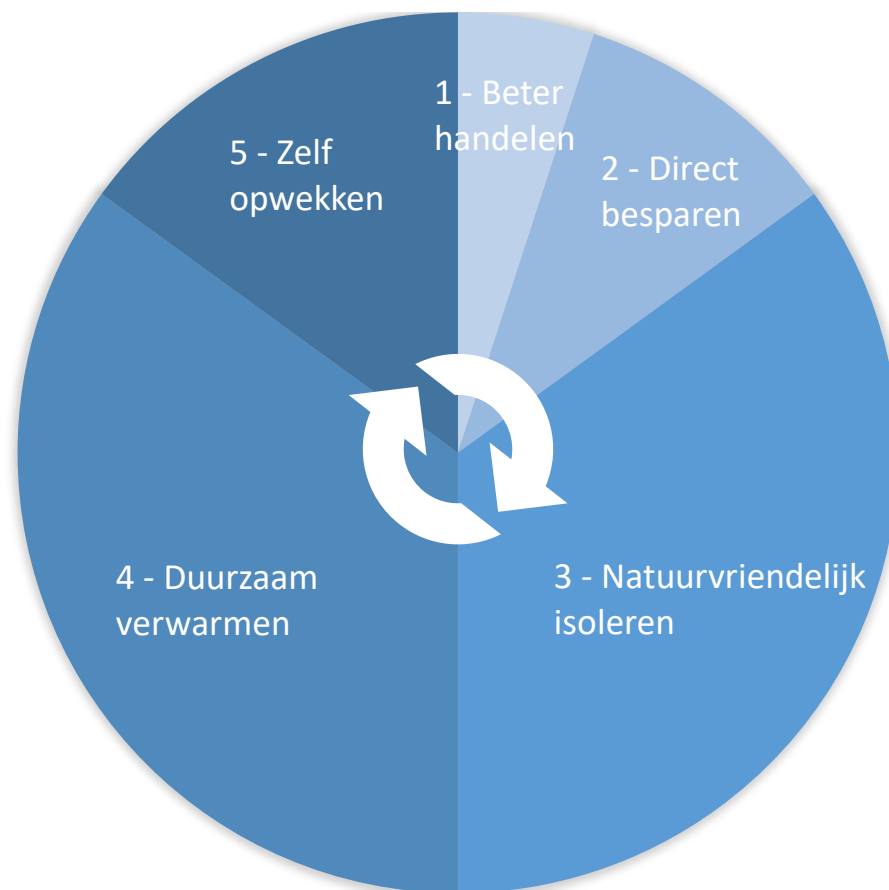
Centraal in de aanpak voor een aardgasvrij eiland staat de 'gasbespaarschijf van vijf'. Om aardgasvrij te worden zijn verschillende stappen nodig. Deze stappen zijn niet per definitie volgorde-afhankelijk. De stappen zijn veranderingen in techniek, maar ook in gedrag. Kleine en grote veranderingen. Ze verschillen sterk in impact, kosten en uitvoeringstijd.

Beter handelen en direct besparen zijn kleine stappen die op ieder moment inzetbaar zijn. Zo gaat beter handelen over bijvoorbeeld de verwarming een graadje lager zetten of een dikke trui aantrekken. Direct besparen kan worden bereikt met de kleinere aanpassingen in de woning, zoals het aanbrengen van radiatorfolie of tochtstrips waarvoor het fixteam is ingezet. Maar ook met de overstap naar inductie. Met deze twee stappen is al snel 15 procent gas te besparen. Door goed te isoleren kan gemiddeld nog eens 35 procent worden bespaard. De rechterzijde van de schijf gaat daarmee vooral over het verkleinen van de warmtevraag van de woning.

De linkerzijde van de schijf gaat over het duurzaam – zonder aardgas – verwarmen en zelf energie opwekken. Dit doen we met elektrische warmtepompen en PV(T)-panelen. Hiervoor worden collectieve inkoopacties opgezet.

Aardgasvrij-gereed

Eigenaars-bewoners worden gestimuleerd een warmtepomp aan te schaffen die geschikt is voor volledige elektrische ruimteverwarming en tapwaterverwarming. Als het isolatieniveau van de woning nog niet geschikt is voor verwarming met een lagere temperatuur, kan de cv-ketel nog een tijdje bijspringen. Deze tussenstap noemen we aardgasvrij-gereed.

Figuur: de gasbespaarschijf van vijf

1.6 Projectinzet per stap

Aan de hand van de gasbespaarschijf van vijf laat het project eilanders zien welke stappen nodig zijn om uiteindelijk aardgasvrij te worden. Deze paragraaf geeft aan welke inzet we vanuit het project doen om bewoners bij de stappen te helpen en zo drempels verlagen om deze stappen te nemen.

Stap 1: beter handelen

Vanuit het project is er een doorlopende communicatie met **eenvoudige informatie en tips** voor bewoners. Bestaande communicatiekanalen van de gemeente en WoonFriesland worden hierin verwerkt, zodat de informatie eenduidig is.

Stap 2: direct besparen

Op het eiland is **gratis klein materiaal** beschikbaar iom kieren te dichten en water te besparen. Met specifieke informatie geven we tips hoe bewoners deze materialen het beste kunnen gebruiken. Een fixteam helpt hierbij. Met projectsubsidies van **€ 500** voor huurwoningen en **€ 1.000** voor koopwoningen kunnen eilanders meestal gratis overstappen naar elektrisch koken. WoonFriesland zorgt voor het **aanpassen van meterkasten** voor elektrisch koken.

Stap 3a: isolatie huurwoningen optimaliseren

WoonFriesland weet wat nodig is om hun huurwoningen op het eiland naar het gewenste isolatieniveau te brengen. Omdat veel van de woningen al zijn aangepakt is er in de meeste gevallen nog één laatste stap, namelijk dakisolatie. Hiervoor maakt WoonFriesland een **verbetervoorstel voor de huurders**.

Stap 3b: natuurvriendelijk isoleren koopwoningen

Veel woningeigenaren vinden het lastig te bepalen wat zij het beste kunnen doen, weten niet welke informatie betrouwbaar is en zien tegen gedoe en de kosten op. Het **gratis wat-is-wijs-advies** geeft inzicht voor iedere koopwoning.

Voor het isoleren van koopwoningen organiseren we **collectieve inkoopacties** voor isolatiemaatregelen. Voor natuurvriendelijk isoleren is een projectsubsidie van **€ 1.500 of € 3.000** voor bewoners-eigenaren beschikbaar, afhankelijk van het energie-label van een woning. Daarnaast helpen we hen actief met het aanvragen van andere subsidies en duurzaamheidsleningen.

Isoleren met de natuur

Met natuurvriendelijk isoleren houden we op Schiermonnikoog niet alleen rekening met de aanwezige diersoorten in en rond woningen, maar bij voorkeur ook met de materialen die we voor het isoleren gebruiken. Milieuvriendelijke isolatie zonder schadelijke stoffen dus, zoals biobased of circulair isolatiemateriaal. Hiervoor is de projectsubsidie voor koopwoningen.

Stap 4: duurzaam verwarmen

In fase 1 van het aardgasvrij eiland pakken we de nieuwe, duurzame verwarming voor de buurt Nieuw-Dokkum op. We stimuleren alleen volledig elektrische grond-water warmtepompen, lucht- water warmtepompen op basis van ventilatielucht en water-water warmtepompen zonder brongeluid met een **extra project-subsidie van € 8.125** bovenop de landelijke ISDE-subsidie. Door hiermee de aanschaffkosten flink te verlagen vergroten we de gewenste betaalbaarheid.

Deze elektrische warmtepompen vervangen de gas cv-ketel voor ruimteverwarming en tapwaterverwarming. Indien de isolatie van de woning nog niet voldoende is om de woning volledig met de warmtepomp te verwarmen, is het toegestaan om de warmtepomp in eerste instantie, maar uiterlijk tot 31 december 2029, in een hybride opstelling met de gasgestookte cv-ketel te combineren (aardgasvrij-gereed). Energiecoöperatie De Sintrale organiseert een **collectieve inkoopactie voor PVT-warmtepompen**.

Stap 5: zelf opwekken

Koken op inductie, elektrisch verwarmen en warm water via een boiler of warmtepomp hebben als gevolg dat er flink meer stroom nodig is. Om de CO2-reductiedoelen te halen moet deze groen zijn. Hiervoor zijn een aantal opties die we vanuit het project onderzoeken en nader uitwerken.

5a) Op eigen dak

In het wat-is-wijs-advies worden de mogelijkheden voor zonnepanelen, PVT-panelen en/of een zonneboiler meegenomen.

5b) Collectief opwekken

Ten aanzien van spanningsproblemen in het elektriciteitsnetwerk en netcongestie is het wenselijk ook naar het collectief opwekken van elektriciteit op het eiland te kijken. Dit draagt bij aan de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Met name in de winter, door de toenemende vraag van elektriciteit voor verwarming. Het is in de afgelopen jaren gebleken dat dit in de ruimte en het beschermde karakter van het eiland erg lastig is. Maar tegelijk houden we de ontwikkelingen op dit gebied goed in de gaten en verkennen waar mogelijk kansen.

Elektriciteitsnetwerk

Parallel aan het project Aardgasvrij Eiland hebben de gemeente en Liander onderzoek gedaan naar het energiesysteem. Hieruit blijkt dat voor een betrouwbaar toekomstig energiesysteem aanpassingen nodig zijn. Hiervoor zijn er worden specifieke afspraken met netbeheerder Liander gemaakt. De actuele ontwikkelingen van Aardgasvrij Eiland zijn en worden hierin steeds meegenomen.

1.7 Koppelkansen

Natuurvriendelijk

Onderdelen binnen het project, zoals het isoleren van woningen of het installeren van warmtepompen, kan tot ecologische schade leiden. Daarom is het thema natuur vanaf de start van het project integraal meegenomen. Dit heeft geresulteerd in:

- De natuur wordt geen onnodige schade toegebracht.
- Vroegtijdig is en wordt ingezet op ecologische onderzoek, zodat procesvertraging wordt voorkomen.
- Er wordt een plus op de natuur in de gebouwde omgeving gezet.

De FMF heeft een landelijk netwerk en heeft veel expertise en ervaring opgedaan bij vergelijkbare projecten als Aardgasvrij Eiland. Om optimaal gebruik te maken van deze kennis heeft de FMF een rol in het projectteam en de werkgroep Natuur & Isolatie. Hierdoor worden koppelkansen voor de natuur optimaal benut en is Schiermonnikoog een uniek, natuurinclusief voorbeeld voor andere projecten.

Energiearmoede

Vanzelfsprekend is de koppelkans van verduurzaming en het tegengaan van energiearmoede groot. Isolatie, zuinige installaties en PV(T)-panelen dragen structureel bij aan het verlagen van de energierekening. Bovendien geeft het voordelen in de sfeer van een gezonde leefomgeving.

Levensloopbestendig

Het verduurzamen en levensloopbestendig maken van een woning kan goed samen gaan, omdat veel maatregelen elkaar aanvullen en synergie opleveren. Niet in de laatste plaats voor de financiering van alle maatregelen. Zo kan het voor ouderen aantrekkelijker zijn om toch duurzame stappen te nemen.

Groenactie

Een concrete koppelkans is om samen met Trees for All een waardevolle bijdrage te leveren aan de verduurzaming van Nieuw-Dokkum. Trees for All zet zich al meer dan 25 jaar in voor een bosrijke wereld door bomen te planten via diverse bosprojecten. Naast het aanplanten van bomen, speelt Trees for All een belangrijke rol in het vergroten van de bewustwording over het belang van bomen voor het milieu.

In samenwerking met de afdeling Groen van de gemeente willen wij bewoners de mogelijkheid bieden om struiken en bomen te planten die goed passen bij de lokale flora en fauna van de buurt. Deze groenactie draagt bij aan de biodiversiteit en versterkt de ecologische waarde van de omgeving. Door bewoners actief te betrekken bij het vergroenen van hun buurt, willen we niet alleen het groen in de buurt bevorderen, maar ook het bewustzijn over het belang van natuur en milieu vergroten. En het contact draagt indirect bij aan het samenwerken aan de verduurzaming van Nieuw-Dokkum en Schiermonnikoog.

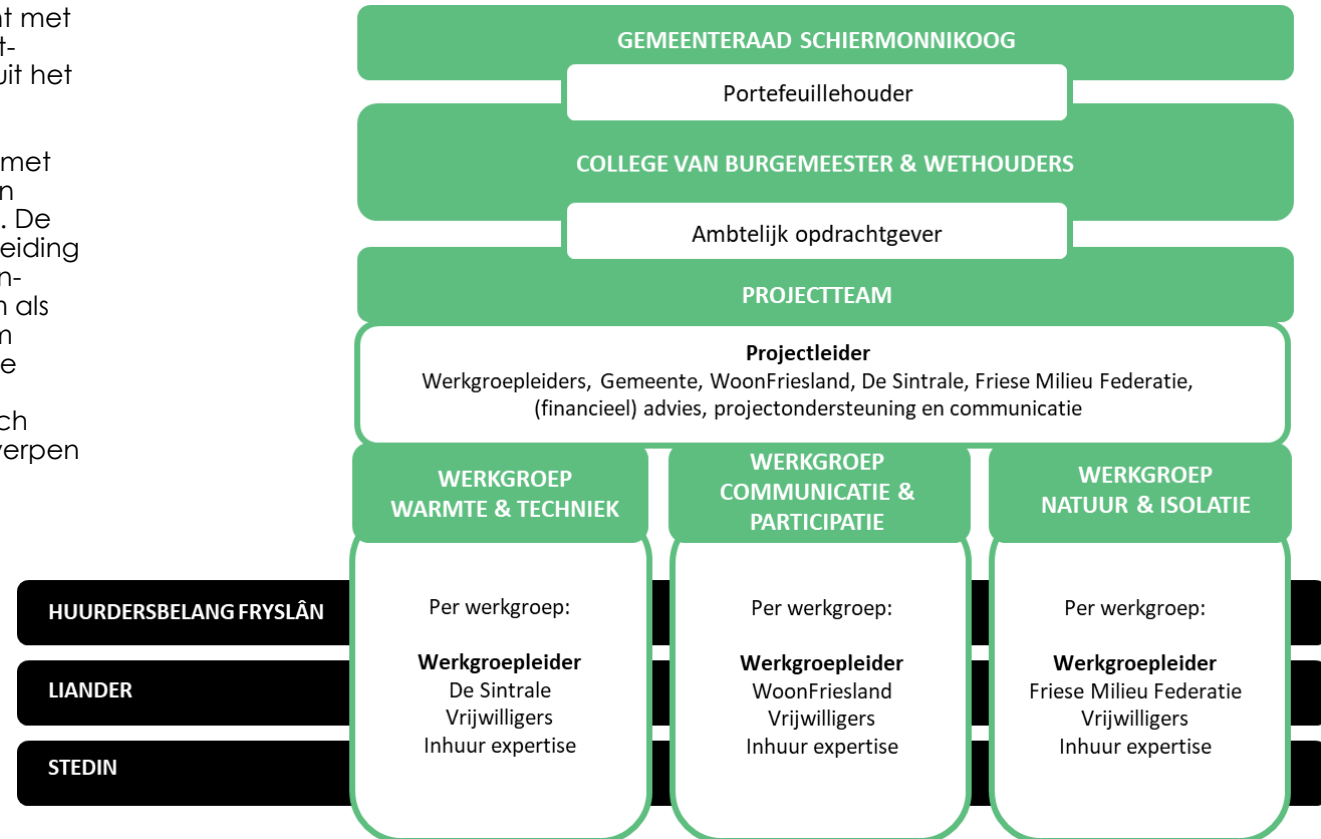
Warmteprogramma

"In een warmteprogramma beschrijft een gemeente de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Hierin staat welke wijken, buurten en dorpskernen in de komende 10 jaar van het aardgas gaan en hoe dat gebeurt. Met ingang van de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) wijzigt de Omgevingswet en verandert de naam transitievisie warmte in warmteprogramma" (Bron: website NPLW). Gemeente Schiermonnikoog heeft als koploper met een aardgasvrije proeftuin de kans om de geleerde lessen in de ontwikkeling, participatie, duurzame warmtetechnieken en uitvoering te vertalen naar het warmteprogramma voor het hele eiland. Dit programma moet uiterlijk in 2026 opgeleverd worden.

2. Projectorganisatie

2.1 Structuur en organogram

Goed projectmatig werken begint met een heldere en effectieve projectstructuur. Deze structuur bestaat uit het opdrachtgeverschap vanuit het college van B&W, een ambtelijk opdrachtgever, het projectteam met ambtelijke vertegenwoordiging en enkele uitvoerende werkgroepen. De projectleider heeft de dagelijkse leiding en is verantwoordelijk voor de aansturing van zowel het projectteam als de werkgroepen. Het projectteam ondersteunt de projectleider bij de uitvoering en bewaking van het project, terwijl de werkgroepen zich richten op specifieke deelonderwerpen en taken.

2.2 Rollen en taken

College van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders fungeert als opdrachtgever voor het project. Het college is verantwoordelijk voor de besluitvorming en de budgetbewaking. Het projectteam legt (deel)besluiten voor aan het college en zorgt op deze manier voor een gefaseerde projectbeheersing en regelmatige rapportage en evaluatie.

Projectteam

Het projectteam draagt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en de uitwerking van de verschillende onderdelen binnen het project. Aan deze onderdelen werken verschillende partijen in werkgroepen per thema samen. Deze partijen zijn, waar mogelijk, allen vertegenwoordigd in één of meerdere specifieke werkgroepen. De trekker van de werkgroep neemt deel aan het projectteam. Dit team geeft invulling aan rollen als: projectsturing, projectondersteuning, doen van (deel)projectvoorstellen, communicatie en participatie en inkoop van bijvoorbeeld extern advies.

Waar mogelijk bestaat het projectteam uit medewerkers van de betrokken partijen, waar nodig ondersteund door externe partijen en specialisten.

Werkgroepen

De werkgroepen houden zich bezig met afgebakende onderwerpen binnen het project. Door de medewerking van eilanders maken we binnen deze werkgroepen bij voorkeur gebruik van de kennis en expertise die al op het eiland aanwezig is. Daarnaast zullen de bij het project betrokken partners en waar nodig externe partijen/specialisten deel uitmaken van deze werkgroepen.

Deelname aan de werkgroepen is vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Van elke deelnemer in een werkgroep wordt een inzet verwacht. Met vrijwilligers worden de individuele taken afgestemd en vastgelegd in een vrijwilligersovereenkomst. Zij ontvangen hiervoor ook een onbelaste vrijwilligersvergoeding, welke voldoet aan de voorwaarden van de Belastingdienst (2025, 21 jaar of ouder: maximaal € 5,60 per uur, tot een maximum van € 210 per maand en een maximum van € 2.100 per jaar).

Projectpartners

Met de projectpartners De Sintrale, Friese Milieu Federatie, Liander, Stedin en WoonFriesland zijn en worden waar nodig specifieke afspraken gemaakt in het kader van Aardgasvrij Eiland. Bij De Sintrale ligt hiervoor de focus op collectieve inkoopacties en het informeren en mobiliseren van hun leden, bij de Friese Milieu Federatie vanzelfsprekend op de verbinding met het thema natuur (o.a. natuurvriendelijke isoleren en koppelkansen), bij Liander op de elektrificatie van kooktoestellen en de verwarming van woningen in relatie tot het elektriciteitsnetwerk, bij Stedin op het op termijn (deels) uitfasen van de gasnetwerk en bij WoonFriesland op de verdere verduurzaming en het aardgasvrij maken van huurwoningen in nauwe betrokkenheid met huurders en De Bewonersraad.

2.3 Uitgangspunten en randvoorwaarden

2.3.1 Projectscope en deelname

- We werken vanuit het uitgangspunt om van Aardgasvrij Eiland een eilandbreed project te maken, met een focus op de buurt Nieuw-Dokkum. Hierbij beslissen de eilanders zelf of ze daadwerkelijk willen deelnemen, maar krijgt iedereen daartoe de mogelijkheid. Ook financieel.
- Voor een individuele warmtetechniek is geen minimale deelname vereist om door te gaan. Wel kunnen bij een hogere deelname gunstigere prijsafspraken met leveranciers worden gemaakt.
- Het heeft de voorkeur waar mogelijk zoveel mogelijk eilanders in te zetten binnen het project.

2.3.2 Betaalbaarheid

- Met alle beschikbare subsidies en financieringen zou geld voor bewoners eigenlijk geen beperkende rol mogen spelen. Hierover zullen wel veel vragen zijn. We zien vertrouwen in de betaalbaarheid en financiering van het project als een belangrijke voorwaarde voor het verkrijgen van draagvlak, zoals ook blijkt uit het onderzoek van de Hanze.
- Met de warmtepomptechniek worden de energielasten van huurders en eigenaar-bewoners significant lager in vergelijking met aardgas. Dit draagt direct bij aan de betaalbaarheid van energie en wonen.
- Via de 'betaalkaart' helpen we eigenaar-bewoners met inzicht en het verkrijgen van subsidies en financiering. Voor financiering houden we ons vanzelfsprekend aan de AFM-regels en zal in individuele gevallen advies van een erkend financieel adviseur beschikbaar zijn.

Afbeelding: de betaalkaart

2.3.3 Uitvoering

- De regie voor de uitvoering van het project ligt bij de gemeente Schiermonnikoog. Met de betrokken partijen zijn en worden steeds afspraken gemaakt over de verdere ontwikkeling en uitvoering van de verschillende projectonderdelen en/of aanpakken voor verschillende doelgroepen.
- Voor de coördinatie van inkoopacties, waaronder in ieder geval die van PVT-warmtepompen, werken we samen met energiecoöperatie De Sintrale. De Sintrale heeft hiervoor de (technische) kennis in huis, contacten met leveranciers en uitvoerende partijen en beschikt over een groot netwerk op het eiland.
- Schiermonnikoog is een Nationaal Park en onderdeel van UNESCO Werelderfgoed. Behoud en versterking van natuurwaarden en landschappelijke kwaliteiten blijft daarom een belangrijk uitgangspunt.
- Bij de uitvoering van de woningverduurzaming stemmen we de maatregelen af op geschikte momenten voor de natuur op het eiland. Dit betekent dat we rekening houden met de verschillende nestperiodes van de daar broedende dieren. Daarnaast willen we ervoor zorgen dat bewoners eerst zogenoemde mitigerende maatregelen uitvoeren voordat de verduurzaming plaatsvindt.

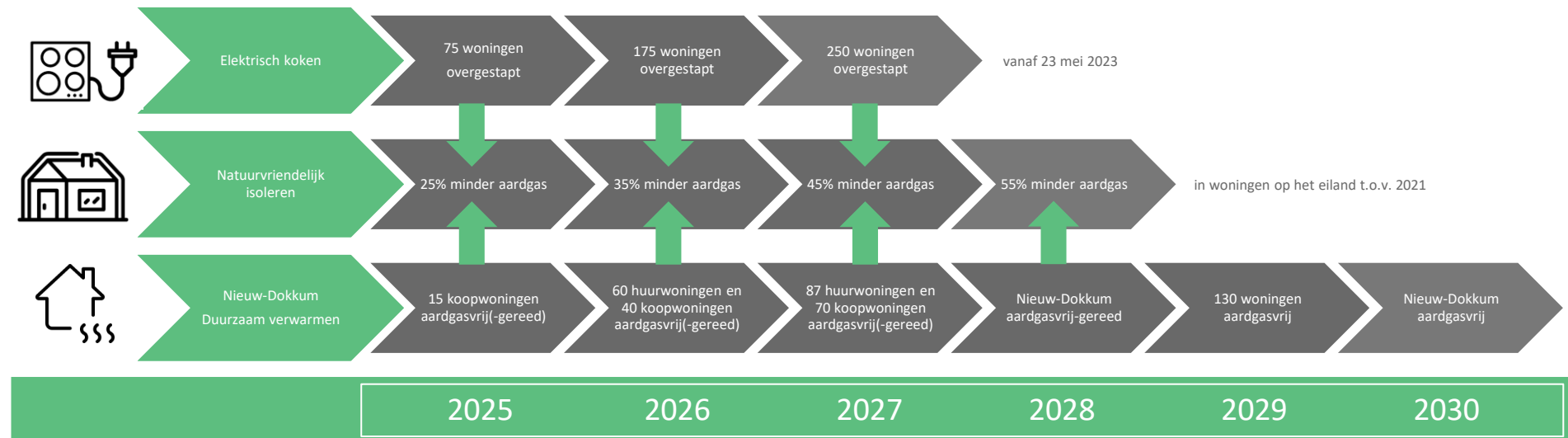
3. Projectinrichting

3.1 Mijlpalen en KPI's

Voor de totale projectplanning hanteren we een gefaseerde aanpak tot 2030. In het oorspronkelijke plan was het doel om in 2027 volledig klaar te zijn, maar omdat de techniekvoorkeur nu individueel is stellen we het doel daarop bij. Zo krijgt iedereen de kans in stappen mee te doen en is er ruimte voor maatwerk. Het aangepaste doel is dat alle gebouwen in Nieuw-Dokkum in 2028 aardgasvrij-gereed zijn en in 2030 helemaal aardgasvrij zijn. Aardgasvrij-gereed houdt in dat de verwarmingstechniek in een gebouw gereed is om zonder (aard)gas te verwarmen, zodra de isolatie op orde is. Of andersom: de woningisolatie is gereed voor aardgasvrije verwarming. Via onderstaande KPI's wordt de voortgang gerapporteerd aan het college.

3.2 Stakeholders

Uit het onderzoek van Hanze blijkt dat enkele stakeholders en inwoners meer bij het project betrokken willen worden, ondanks doorlopende oproepen daartoe. Wat hierin meespeelt is dat er inwoners zijn die geen of weinig vertrouwen hebben in de (projectorganisatie van de) gemeente. Deze aspecten houden verband met transparantie en daarmee de ervaren betrouwbaarheid. Andere bewoners vragen om onvoorwaardelijke duidelijkheid. Dat maakt het van belang om meer en specifiek transparant te werken. Aanbevelingen uit het onderzoek worden daarom in de vervolgaanpak overgenomen: het vergroten van de betrokkenheid, het bouwen aan vertrouwen, maatwerk aanpak richting verschillende doelgroepen en meer aansluiten bij wensen van bewoners.

3.3 Communicatie & Participatie

In onze benadering voor en mét de eilanders maken we gebruik van een viertrapsbenadering. Hierbij onderscheiden we de volgende niveaus:

Huisniveau

- 1-op-1 contact (mail, telefoon, spreekuur, aan huis)
- Aanmoedigen wat bewoners zelf kunnen doen, fixaties
- Gratis praktisch 'wat-is-wijs-advies' voor koopwoningen incl. kosten, subsidies en mogelijkheden voor financiering
- Maatwerkaanbod op basis van collectieve inkoopacties
- Specifieke informatie voor huurders
- Vogelhuisje voor bewoners die van het gas af zijn

Straatniveau

- Contact met burens, energieborrels, ambassadeurs in de straat
- Voorstel/aanbod voor huurders door WoonFriesland
- 'Ik doe mee' vlag in de tuin

Buurtniveau

- Collectieve inkoopacties voor isolatie en PVT-warmtepomp
- Doelgroepgerichte flyers en nieuwsflitsen
- Warmtewandelingen 'gluren bij de burens'

Eilandniveau

- Aardgasvrij Eiland als paraplu
- Boodschap "iedereen kan wat doen", specifieker afgestemd op verschillende doelgroepen
- Informatie en positieve, actieve houding via o.a. Groene Courant, website en Facebook/Instagram
- Informatiebijeenkomsten alleen gericht op het hele eiland

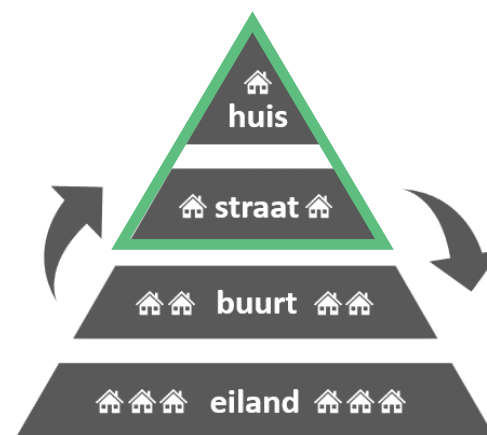
In deze fase van het project brengen we de **focus naar het straat- en huisniveau**, wat aansluit op de aanbeveling vanuit het Hanze-onderzoek om de betrokkenheid van eilanders te vergroten.

Naast de bestaande viertrapsbenadering weten we nu welke verschillende doelgroepen zich in de wijk bevinden. Dit biedt kansen om gericht te communiceren en de participatie te vergroten. Daarbij kijken we specifiek naar doelgroepen zoals ouderen en starters, die mogelijk andere behoeften en belemmeringen ervaren voor deelname.

Transparantie was altijd een uitgangspunt, maar de informatie kan specifieker. We versterken het vertrouwen door regelmatig heldere informatie te delen over de projectvoortgang, financiën en planning.

Daarnaast richten we ons op de aspecten die voor bewoners volgens het Hanze-onderzoek het meest belangrijk zijn, namelijk betaalbaarheid, regie en onafhankelijkheid. Zo proberen we beter bij hun behoeften aan te sluiten.

De communicatiestrategie is verder uitgewerkt in het communicatie- & participatieplan (bijlage).

Figuur: viertrapsbenadering aardgasvrij eiland

3.4 Projectbegroting

De projectbegroting vormt het kader voor de verwachte middelen en uitgaven binnen het project. Deze is aangepast op basis van de techniekeuze voor individuele warmtepompen. De gereserveerde middelen voor een warmtenet zijn omgezet naar een bijdrage voor eigenaars-bewoners, om de investeringskosten aanzienlijk te verlagen. Daarnaast is er financiële ruimte en hulp voor renteloze leningen en het voorschieten van ISDE-subsidie. Met als ultiem doel dat iedereen financieel mee kan doen, ongeacht het inkomen en/of de eigen financiële situatie.

Voor huurwoningen en utiliteitsgebouwen blijven de oorspronkelijk gereserveerde bedragen voor de onrendabele top staan, waarover het college van B&W later in overleg met de betrokken partijen kan beslissen.

De aangepast projectbegroting is als bijlage bij dit projectplan gevoegd.

3.5 Risicoanalyse

Bij de uitvoering van het project zijn er diverse risico's welke invloed hebben op de voortgang, planning en financiën. Denk hierbij aan externe factoren, zoals marktontwikkelingen en regelgeving, maar ook interne uitdagingen, zoals draagvlak en de beschikbaarheid van voldoende middelen. Om deze risico's beheersbaar te houden, werken we met een dynamische risicoanalyse die met de voortgangsrapportages worden geactualiseerd.

We nemen beheersmaatregelen om de grootste risico's te verkleinen en waar nodig bij te sturen. Op de volgende pagina worden deze risico's beschreven en de bijbehorende beheersmaatregelen toegelicht.

RISICOBEBEERSING belangrijkste risico's	Beheersmaatregel
Het ministerie gaat niet akkoord met de wezenlijke (techniek)wijziging van de aardgasvrije proeftuin.	We spreken regelmatig met het RVO om de wijzigingen en de redenen om af te wijken te bespreken. We bereiden het wijzigingsvoorstel met hen voor en vragen de wijziging tijdig aan.
De investeringskosten in individuele PVT-systemen zijn hoger dan verwacht.	De kosten zijn gebaseerd op een concrete offerte uit de markt en omvat een zo uitgebreid mogelijk systeem. Open communiceren over eventuele prijsstijgingen in de komende jaren, als deze niet zijn op te vangen.
Bewoners kunnen de investering voor een individuele techniekvoorkeur niet betalen.	Extra projectbijdrage van 8.125 euro en financieel maatwerkadvies voor bewoners over de verschillende financieringsopties.
Door het vervallen van de salderingsregeling valt de financiële opbrengst uit de stroom van PV(T)-panelen tegen.	Op basis van het kabinetsvoornemen is in de berekening van de energielasten voor bewoners het uitgangspunt dat zonne-energie niet gesaldeerd kan worden.
Bewoners hebben geen vertrouwen in de techniekvoorkeur van een PVT-warmtepomp.	We organiseren warmtewandelingen waarbij bewoners draaiende systemen kunnen bezoeken om ervaringsverhalen te horen en vragen te stellen. Bewoners kiezen zelf voor deelname en het type warmtepomp en we evalueren het systeem.
De samenwerking met een projectpartner loopt niet zoals gewenst of gedacht.	We maken aan de voorkant duidelijke afspraken die we vastleggen in een samenwerkingsovereenkomst.
Er is onvoldoende interesse en/of deelname in het project of specifieke projectonderdelen.	Het 4-traps communicatie- en participatietraject loopt en verleggen de focus naar doelgroepen en het individu. We pakken de belangrijkste aspecten voor bewoners actief met hen op en nemen de aanbevelingen van het Hanze-onderzoek op diverse manieren in onze aanpak over.
De capaciteit van de wadkabel/het elektriciteitsnetwerk is onvoldoende (netcongestie).	Liander is partner in het project en denkt continu mee in de techniek-oplossingen. We doen een vooraanvraag voor de benodigde capaciteit voor individuele warmtepompen, zodat Liander hierop tijdig kan anticiperen.

Copyright © 2025 Gemeente Schiermonnikoog

Tekst, inhoud en vormgeving: Procap

Foto's: NPLW (voorheen Programma Aardgasvrije Wijken)

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Schiermonnikoog worden gebruikt of overgenomen in welke vorm dan ook.

Aardgasvrij Eiland
Natuurlijk warm